

Ministrstvo za javno upravo

EVALVACIJA UKREPOV IZ ENOTNE ZBIRKE UKREPOV

Spodbujanje vlaganj v avdiovizualno produkcijo

maj, 2018

Organizacija:	Ministrstvo za javno upravo
Datum kreiranja:	12. 02. 2018
Datum zadnje spremembe:	9. 05. 2018
Status dokumenta:	v pregledu
Avtor dokumenta:	Janja Jenc, Urad za razvoj

POVZETEK

Kakšen problem se obravnava? Zakaj je bila potrebna intervencija vlade?

Avdiovizualni sektor ima v evropskem prostoru velik kulturni, družbeni in gospodarski pomen, saj izhaja iz kulturnih in jezikovnih identitet, omogoča kulturno raznolikost, hkrati pa prispeva k ustvarjanju delovnih mest ter spodbuja razvoj tehnoloških inovacij. Čeprav je studijski ameriški film še vedno prevladujoč v evropskih kinematografih in drugih načinih prikazovanja filmov (zlasti avdiovizualnih storitvah na zahtevo), je evropska filmska industrija relativno dinamična in po podatkih Službe Evropskega parlamenta za raziskave (2014) zajema več kot 91 000 podjetij, ki zaposlujejo več kot 370.000 ljudi in so v letu 2010 ustvarile približno 60 milijard EUR prihodkov.

Za avdiovizualni sektor je tudi značilno, da je bolj reguliran od drugih ustvarjalnih sektorjev in močno odvisen od javnega financiranja (Evropska Komisija, 2014). Cilj podpore produkciji avdiovizualnih del je zagotovitev obstoja infrastrukture, ki je potrebna za njihovo produkcijo in predvajanje, oblikovanje evropskih kulturnih identitet in okrepitev kulturne raznolikosti. Sporočilo Komisije o državni pomoči za filmsko produkcijo in produkcijo drugih avdiovizualnih del (2013/C 332/01; v nadaljevanju: Sporočilo Komisije o državni pomoči) v 36. točki določa, da kadar je pomoč dodeljena v obliki deleža izdatkov za produkcijo v državi članici, ki dodeli pomoč, je spodbuda v tem, da se več porabi v zadevni državi članici in tako prejme večja pomoč. Sporočilo Komisije o državni pomoči določa teritorializacijo porabe, pri kateri je treba upoštevati splošno zakonitost (prost pretok blaga, storitev, delavcev, kapitala, storitev). Omejevanje upravičene produkcijske dejavnosti na dejavnost, ki poteka v državi članici, ki dodeli pomoč, pomeni ozemeljsko omejitev. Da bi bila zgornja meja primerljiva z zgornjo mejo za nepovratna sredstva, so izdatki, ki so predmet obveznosti teritorializacije porabe, omejeni na 80 % proračuna za produkcijo. Uveljavitev bolj fleksibilnih pogojev za čezmejne produkcije, pa so bili skladno z navedenim Sporočilom opredeljeni kot ukrep, ki bi posredno omogočil distribucijo evropskih filmov zunaj ozemlja produkcije, saj je verjetnost, da bo evropski film predvajan v več državah članicah večji pri koprodukcijah z različnimi producenti (Evropska Komisija, 2013; Ministrstvo za kulturo, 2016).

Kakšni so cilji politike?

- I. Splošni cilji
 - Spodbujanje vlaganj v avdiovizualno produkcijo in dejavnost
 - Implementacija ukrepov ki bodo vplivali na ustvarjanje ugodnih pogojev za razvoj kulturnega proizvoda, razvoja mednarodnega filmskega sodelovanja in mednarodnih koprodukcij, kot tudi razvoja avdiovizualne in filmske stroke ter dejavnosti in rasti zaposlovanja v Republiki Sloveniji kot produkcijski lokaciji.
- II. Posebni in operativni cilji
 - Uveljavitev možnosti vračila določenega dela sredstev, porabljenih v Republiki Sloveniji za kvalificirane stroške, neposredno povezane s proizvodnjo avdiovizualnih del kot kulturnega proizvoda

Katere alternativne možnosti za rešitev problema so bile analizirane? Katera od možnosti je bila izbrana in kakšni so predvideni učinki?

Analizirani sta bili dve možnosti – alternativni in sicer alternativa 0, ki se nanaša na neukrepanje in predstavlja izhodiščno stanje, s katerim smo primerjali alternativo 1.

Alternativa 1 predvideva implementacijo ukrepa, ki je namenjen zlasti tujim produkcijam, ki bodo v celoti ali delno izvajale produkcijo filmov na slovenskem ozemlju, in jim omogoča vračilo stroškov v

višini 25 odstotkov skupnih kvalificiranih stroškov za produkcijo avdiovizualnih del (filmov in avdiovizualnih del, primernih za predvajanje v medijih).

Prva proračunska sredstva za izvajanje ukrepa so načrtovana v proračunu za leto 2018 (Ministrstvo za kulturo, 2016) in sicer v višini 1.000.000 eur.

Kljub temu, da vlaganje proračunskih sredstev v produkcijo avdiovizualnih del nima neposrednih finančnih učinkov v proračun, norveška analiza proračunov filmskih produkcij (Olsberg•SPI, 2017) kaže, da je določen delež aktivnosti izvaja v državi izvora produkcije in da se okvirno 43,45% celotnega proračuna porabi v državi, kjer poteka snemanje.

Glede na povečano dejavnost filmske produkcije in s tem povezanimi drugimi storitvenimi dejavnostmi, se zato pričakuje najmanj nevtralni učinek med prihodki in odhodki (Ministrstvo za kulturo, 2016).

Poleg ukrepov povečanja porabe iz naslova avdiovizualne produkcije in spremljevalnih dejavnosti, zlasti storitvenih dejavnosti ter s tem prihodkov proračuna, zlasti storitvenih dejavnosti ter s tem prihodkov proračuna, tovrstni ukrepi koristijo tudi lokalnim skupnostim in regijam v državah, kjer so filmi ustvarjeni. Filmska produkcija ustvarja t.i. "kaskadni" učinek na gospodarstvo države gostiteljic. Ne le da zagotavljajo začasne zaposlitve in plačila izvedbenim in produkcijskim podjetjem ali samozaposlenim s področja avdiovizualne dejavnosti, lokalnim izvajalcem in obrtnikom v času snemanja, mednarodne izkušnje kažejo dolgoročne učinke na t.i. filmski turizem. Razvoj filmske industrije tako lahko znatno koristi razvoju turistične destinacije kot blagovne znamke, vendar le, če je pravilno vključena v celostno strategijo razvoja turizma.

KAZALO VSEBINE

POVZETEK	<u>1</u> 4
KAZALO TABEL	<u>4</u> 4
1 OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA IMPLEMENTACIJO UKREPA	<u>5</u> 5
1.1 Pravni okvir	<u>5</u> 5
1.2 Osnovne definicije	<u>5</u> 5
1.3 Opredelitev problema	<u>7</u> 7
1.3.1 Stanje evropskega filmskega sektorja	<u>7</u> 7
1.3.2 Strukturne pomanjkljivosti evropskega in slovenskega filmskega sektorja pri doseganju potencialnega občinstva v Evropski uniji in na svetovni ravni	<u>8</u> 8
2 CILJI	<u>12</u> 12
2.1 Splošni cilji	<u>12</u> 12
2.2 Posebni in operativni cilji	<u>12</u> 12
3 DIAGRAM ZA INTERVENCIJSKO LOGIKO	<u>13</u> 13
4 MOŽNOSTI ZA REŠITEV PROBLEMA	<u>14</u> 14
4.1 ALTERNATIVA 0	<u>14</u> 14
4.2 ALTERNATIVA 1	<u>14</u> 14
5 ANALIZA UČINKOV IDENTIFICIRANIH MOŽNOSTI ZA PREŠITEV PROBLEMA	<u>15</u> 15
5.1 Metodološka pojasnila	<u>15</u> 15
5.2 Ocena skupnih stroškov projektov	<u>15</u> 15
5.3 Bruto dodana vrednost (BDV)	<u>17</u> 17
5.4 Ocena učinkov na družbo, gospodarstvo in okolje	<u>18</u> 18
Citirana dela	<u>21</u> 21

KAZALO TABEL

Tabela 1: Slovenska podjetja po dejavnosti (SKD 2008) in velikosti po: SKD, LETO, MERITVE , RAZREDI OSEB, KI DELAJO	99
Tabela 2: Specifikacija tekočih transferjev SFC v letu 2017 v eur – koprodukcija.....	1515
Tabela 3: Seznam projektov, vključenih v analizo	1515
Tabela 4: Ocena porazdelitve stroškov projekta po kategorijah	1616
Tabela 5: Ocena davčnih učinkov glede na BDV	1818

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Povprečni proračun filmske produkcije celovečernih filmov v Sloveniji od leta 1995	1010
Graf 2: Sofinanciranje promocije in distribucije Slovenskega filmskega centra med leti 2012 in 2016	1212
Graf 3: Skupni stroški projekta po kategorijah.....	1616
Graf 4: Porazdelitev stroškov, porabljenih v državi, kjer poteka snemanje.....	1717
Graf 5: Ocena posredne in neposredne bruto dodane vrednosti (BDV)	1717

KAZALO SLIK

Slika 1: Konceptualni model učinkov filmske industrije	1919
--	------

1 OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA IMPLEMENTACIJO UKREPA

1.1 Pravni okvir

I. Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK)

Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 77/07 – uradno prečiščeno besedilo, 56/08, 4/10, 20/11, 111/13, 68/16 in 61/17)

- Datum sprejetja: 25.10.2002
- Datum objave: 14.11.2002
- Datum začetka veljavnosti: 29.11.2002

II. Zakon o Slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije (ZSFCJA)

Zakon o Slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 77/10, 40/12 – ZUJF, 19/14 – odl. US in 63/16)

- Datum sprejetja: 23.09.2010
- Datum objave: 04.10.2010
- Datum začetka veljavnosti: 19.10.2010

III. Pravilnik o izvedbi javnega poziva in javnega razpisa za izbiro kulturnih programov in kulturnih projektov

Pravilnik o izvedbi javnega poziva in javnega razpisa za izbiro kulturnih programov in kulturnih projektov (Uradni list RS, št. 43/10 in 62/16)

- Datum sprejetja: 17.05.2010
- Datum objave: 31.05.2010
- Datum začetka veljavnosti: 01.06.2010

IV. Pravilnik o spodbujanju vlaganj v avdiovizualno produkcijo

Pravilnik o spodbujanju vlaganj v avdiovizualno produkcijo (Uradni list RS, št. 7/17)

- Datum sprejetja: 07.02.2017
- Datum objave: 15.02.2017
- Datum začetka veljavnosti: 02.03.2017

1.2 Osnovne definicije

Osnovne definicije so povzete v skladu z določbami Zakona o Slovenskem filmskem centru, javne agencije Republike Slovenije (v nadaljevanju: ZSFCJA) naslednje:

- »avdiovizualna dejavnost« je celota dejavnosti vseh nosilcev produkcije, postprodukcije, distribucije in prikazovanja avdiovizualnih del, namenjenih javnemu predvajanju v priznanih tehničnih standardih, ne glede na nosilec slike in zvoka ter razširjanje avdiovizualne kulture;
- »javni razpis« je postopek izbire projektov, ki se sofinancirajo iz javnih sredstev, v skladu z določbami ZSFCJA;

- »producent« je pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, ki organizira in produkcijsko vodi ustvarjanje projekta in je odgovoren za njegovo dokončanje;
- »koproducent« je pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali posameznik, ki samostojno opravlja dejavnost, ki na podlagi koprodukcijske pogodbe sodeluje s producentom pri organiziranju ter produkcijskem vodenju in ustvarjanju projekta«;
- »neodvisni producent« je producent, kot ga določa zakon, ki ureja medije;
- »izvajalci« je skupni naziv za vse pravne in fizične osebe, ki sodelujejo pri realizaciji določenega projekta;
- »prijaviteljica oziroma prijavitelj (v nadaljnjem besedilu: prijavitelj)« je pravna oseba, samostojni podjetnik posameznik ali podjetnik, ki samostojno opravlja dejavnost, ki prijavi projekt na razpis agencije;
- »financiranje« pomeni sofinanciranje projektov ter vse druge spodbude iz sredstev agencije (ZSFCJA, 4. člen)

1.3 Opredelitev problema

1.3.1 Stanje evropskega filmskega sektorja

Audiovizualni sektor ima velik kulturni, družbeni in gospodarski pomen, saj poleg oblikovanja identitete in prikazovanja vrednot, prispeva k ustvarjanju delovnih mest ter spodbuja razvoj inovacij.

Evropska filmska industrija je raznolika in ustvarjalna. Čeprav Evropa proizvede veliko različnih igranih filmov, pa jih večina ne doseže vsega potencialnega občinstva v Evropi, še manj pa na svetovnem trgu. Filmi večinoma ostajajo na nacionalnih trgih, vendar tudi tam nekateri nikoli ne pridejo v kinematografe niti si ne zagotovijo drugih distribucijskih poti (Evropska Komisija, 2014). Tako je za evropski filmski prostor značilna zelo močna prisotnost hollywoodske produkcije, ki je leta 2013 zavzemala 70% evropskega trga (Služba Evropskega parlamenta za raziskave, 2014). Letno poročilo Evropskega audiovizualnega observatorija 2017/2018 v poglavju o kroženju filmov navaja, da so po oceni EAO evropski filmi skupaj prodali najmanj 423 milijonov vstopnic na ravni svetovnega kinematografskega prikazovanja, kar predstavlja 17 mio manj kot poprečno število 440 mio vstopnic v letih 2012-2016. Delež izvoza evropskih filmov se je z 45 % znižal na 40 % v letu 2016. Kljub temu pa je v letu 2016 bilo doseženo bistveno višje število evropskih filmov v kinematografih zunaj Evrope, in sicer 650, kar predstavlja najvišjo številko v petih letih, kar pa je obratno sorazmerno s prihodki, saj so se prihodki v primerjavi z leto 2015 zmanjšali. V celoti evropski film proda 19 % vseh vstopnic zunaj Evrope, kar je bistveno manj kot v letu 2012 (European Audiovisual Observatory, 2017).

Če pogledamo evropski filmski sektor, obstaja neravnovesje med produkcijo in distribucijo in potrošnjo, tj. med številom proizvedenih filmov in številom filmov, ki dejansko dosežejo ciljno občinstvo. Evropskih produkcij je mnogo več kot ameriških in kanadskih, vendar se evropski filmi distribuirajo v manjšem obsegu in težko dosežejo širše občinstvo na tujih trgih, tudi znotraj EU (Evropska Komisija, 2014). Za ameriško filmsko industrijo pa je značilna močna vertikalna integracija dejavnosti, ki zajemajo proizvodnjo in distribucijo, kar jim omogoča razpršitev tveganj ter reinvestiranje dobičkov v nove projekte (Služba Evropskega parlamenta za raziskave, 2014).

Ne glede na vedno večjo prisotnost hollywoodske produkcije, je evropska filmska industrija relativno dinamična in zajema več kot 91 000 podjetij, ki zaposlujejo več kot 370 000 ljudi in so v letu 2010 ustvarile približno 60 milijard EUR prihodkov. Evropskih „velikih pet“ – Francija, Nemčija, Združeno kraljestvo, Italija in Španija – ustvarijo približno 80 % produkcij, prometa in zaposlenih (Služba Evropskega parlamenta za raziskave, 2014). Pomembno je, da pri analizi evropskega filmskega prostora razlikujemo med prej omenjenimi državami in ostalimi evropskimi državami, katerih filmska industrija je glede konkurenčnega položaja in zmogljivosti precej šibkejša.

V programu Ustvarjalna Evropa so načrtovana sredstva v višini 800 milijonov EUR, ki bodo v obdobju med letoma 2014 in 2020 namenjena podpori evropskim filmskim producentom in ustvarjalcem za razvoj, distribucijo in promocijo filmskih projektov. Pri tem je pomembno, da so sredstva namenjena razvoju novih filmskih projektov na ravni EU mišljena kot nadnacionalni vir financiranja in ne kot nadomestilo za manjkajoča nacionalna sredstva, saj je pri presoji uspešnih projektov bistvena presoja dodane evropske vrednosti, potenciala projekta za

kroženje na različnih evropskih trgih ter dobro zasnovana struktura financiranja (Evropska Komisija, 2015).

Pomembno vlogo pri razvoju evropskega filma ima tudi evropski koprodukcijski sklad Eurimages pri Svetu Evrope¹, ki temelji na kulturnih vrednotah in podpira večstranske koprodukcije med državami članicami tega sklada. Ker sklad temelji na povračilu vloženih sredstev, ima presoja o dejanski možnosti distribucije na več tržiščih vključenih koproducentov pomembno in odločujočo vlogo.

Digitalna revolucija prinaša več možnosti in prilagodljivosti v distribuciji in pomembno vpliva na vedenje občinstva. Zato je ključnega pomena, da se Evropa prilagodi digitalni dobi in izkoristi njen potencial za zadržanje obstoječega občinstva in pridobivanje novega ter za povezovanje kulturne raznolikosti s konkurenčnostjo. Vse to pa prinaša izzive: za industrijo s preskušanjem novih poslovnih modelov in strategij za razvoj občinstva ter za javne politike na regionalni, nacionalni in evropski ravni. Za distribucijo evropskih filmov postaja pomemben način dostopanja do teh del prek avdiovizualnih medijskih storitev. Po podatki EAO je SVOD (Subscription video-on-demand) bistven za porast trg avdiovizualnih storitev na zahtevo, in sicer predstavlja 66 % vse prihodkov iz naslova plačljivih storitev na zahtevo, v primeru z 11 % iz leta 2011 (European Audiovisual Observatory, 2017).

V svojem sporočilu iz leta 2014 o evropskem filmu v digitalni dobi, je Evropska komisija določila številne strukturne pomanjkljivosti, ki preprečujejo evropski filmski industriji doseči potencialne gledalce v Evropski uniji in po svetu. Poleg razdrobljenosti proizvodnje in vprašanja, povezana s financiranjem, se daje večji poudarek na produkciji, manjša pozornost pa je namenjena distribuciji in promociji, nezadostne so tudi možnosti za mednarodne projekte (Evropska Komisija, 2014).

1.3.2 Strukturne pomanjkljivosti evropskega in slovenskega filmskega sektorja pri doseganju potencialnega občinstva v Evropski uniji in na svetovni ravni

Položaj avdiovizualnega sektorja se od ene do druge države članice EU bistveno razlikuje, ne le po velikosti sektorja, obsega produkcije in jezikovnega okolja, ampak tudi glede načinov financiranja filmov, višino in strukturo javnih sredstev, vključenostjoradiodifuzijskih hiš ali drugih deležnikov v sistem financiranja ter strategije nacionalnih in regionalnih filmskih politik.

I. Razdrobljenost produkcije in financiranja

Evropska Komisija ugotavlja, da evropski filmski sektor sestavljajo večinoma mala in mikropodjetja, ki so odvisna od omejenih finančnih sredstev, v glavnem odvisna od javnega financiranja (Evropska Komisija, 2014).

Tabela 1 prikazuje statistične podatke o slovenskih podjetjih, ki delajo na področju dejavnosti v zvezi s filmi, video- in zvočnimi zapisi. Podatki kažejo, da je večina mikro podjetij, z do 9 zaposlenimi.

¹ <https://www.coe.int/en/web/eurimages>

Tabela 1: Slovenska podjetja po dejavnosti (SKD 2008) in velikosti po: SKD, LETO, MERITVE, RAZREDI OSEB, KI DELAJO²

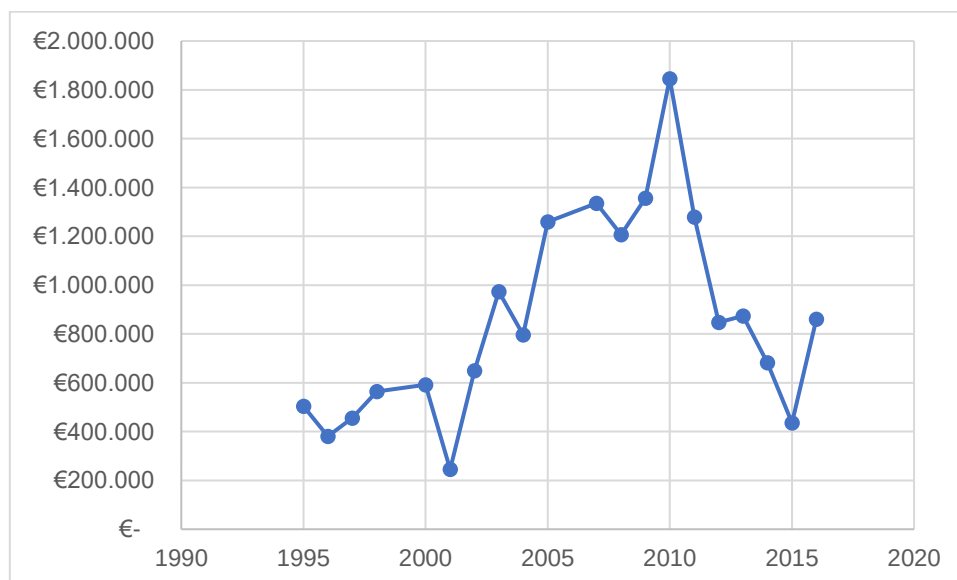
			J59 Dejavnosti v zvezi s filmi, video- in zvočnimi zapisi
2014	Število podjetij	Mikro podjetje (0-9) - Skupaj	1.087
		Majhno podjetje (10-49)	9
		Srednje podjetje (50-249)	1
		Veliko podjetje (250+)	0
	Število oseb, ki delajo	Mikro podjetje (0-9) - Skupaj	1.142
		Majhno podjetje (10-49)	z
		Srednje podjetje (50-249)	z
		Veliko podjetje (250+)	0
	Prihodek (1000 EUR)	Mikro podjetje (0-9) - Skupaj	79.942
		Majhno podjetje (10-49)	z
		Srednje podjetje (50-249)	z
		Veliko podjetje (250+)	0
2015	Število podjetij	Mikro podjetje (0-9) - Skupaj	1.168
		Majhno podjetje (10-49)	9
		Srednje podjetje (50-249)	1
		Veliko podjetje (250+)	0
	Število oseb, ki delajo	Mikro podjetje (0-9) - Skupaj	1.229
		Majhno podjetje (10-49)	z
		Srednje podjetje (50-249)	z
		Veliko podjetje (250+)	0
	Prihodek (1000 EUR)	Mikro podjetje (0-9) - Skupaj	92.452
		Majhno podjetje (10-49)	z
		Srednje podjetje (50-249)	z
		Veliko podjetje (250+)	0
2016	Število podjetij	Mikro podjetje (0-9) - Skupaj	1.281
		Majhno podjetje (10-49)	11
		Srednje podjetje (50-249)	1
		Veliko podjetje (250+)	0
	Število oseb, ki delajo	Mikro podjetje (0-9) - Skupaj	1.355
		Majhno podjetje (10-49)	z
		Srednje podjetje (50-249)	z
		Veliko podjetje (250+)	0
	Prihodek (1000 EUR)	Mikro podjetje (0-9) - Skupaj	110.891
		Majhno podjetje (10-49)	z
		Srednje podjetje (50-249)	z
		Veliko podjetje (250+)	0

Povprečen produkcijski proračun se od ene države članice do druge zelo razlikuje. V Združenem kraljestvu znaša 10,9 milijonov EUR, v Nemčiji in Franciji približno 5 milijonov EUR in na Švedskem 2,6 milijona EUR. Nasprotno pa je na Madžarskem ali v Estoniji za filmsko produkcijo v povprečju potrebnih 300 000 EUR. Po podatkih združenja Motion Picture

² Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

Association of America znaša povprečen proračun za produkcijo ameriškega filma 15 milijonov USD (Evropska Komisija, 2014).

Graf 1 je pripravljen na podlagi podatkov Slovenskega filmskega centra, javne agencije Republike Slovenije (v nadaljevanju: SFC) o proračunih večinsko financirane slovenske filmske produkcije. Povprečen proračun slovenskega celovečernega filma, ki je bil večinsko financiran s strani SFC je v letu 2016 znašal 860 000 EUR.

Graf 1: Povprečni proračun filmske produkcije celovečernih filmov v Sloveniji od leta 1995 (Slovenski filmski center, 2017)

Glede na visoke stroške, ki jih zahteva filmska produkcija, so za doseg ekonomske uspešnosti še naprej potrebni visoki prihodki, ki se ustvarijo zlasti s prodajo kinovstopnic. Kljub visokemu tržnemu deležu ameriške produkcije, so imele nekatere od najnovejših ameriških filmskih uspešnic težave pri povračilu visokih naložb. Čeprav bi lahko nekateri evropski filmi z manjšim proračunom dosegli prag dobičkonosnosti celo z razmeroma majhnim številom predvajanj, omejeni razpoložljivi podatki kažejo, da velika večina evropskih filmov ni dobičkonosna in ne povrne naložb. Zato evropska podjetja težko postanejo stabilnejša in opustijo pristop enega samega projekta ter se razširijo (Evropska Komisija, 2014).

II. Omejene možnosti in pobude za internacionalizacijo projektov ter prodor na več trgov

Le omejeno število evropskih filmskih producentov deluje na več kot enem trgu. Bolj na splošno to pomeni, da filmski sektor ne zbira ustreznih sredstev za projekte z mednarodnim poudarkom, ki bi bili zanimivi za mednarodno občinstvo, iz javnih subvencij, od vlagateljev v tradicionalni vrednostni verigi ali od novih vlagateljev. Velik del financiranja je pogosto v obliki nacionalnih ali regionalnih javnih subvencij in podpira produkcijo projektov z nacionalnim ali regionalnim poudarkom. Le zelo majhen delež javnega financiranja prihaja iz nadnacionalnih skladov (npr. v letu 2009 je v Evropi 1 919 milijonov EUR prišlo iz nacionalnih in podnacionalnih skladov, le 144 milijonov EUR pa iz nadnacionalnih skladov). Projekti so torej večinoma usmerjeni na domače občinstvo. Poleg tega je obtok koprodukcij sicer boljši od zgolj nacionalnih produkcij (Evropski avdiovizualni observatorij, 2007), vendar se zdi, da se večinoma uporabljajo predvsem za zagotovitev financiranja, zlasti v državah z nizko produkcijsko zmogljivostjo. Možnost koprodukcije, da poveča domet določenega filma, bi se

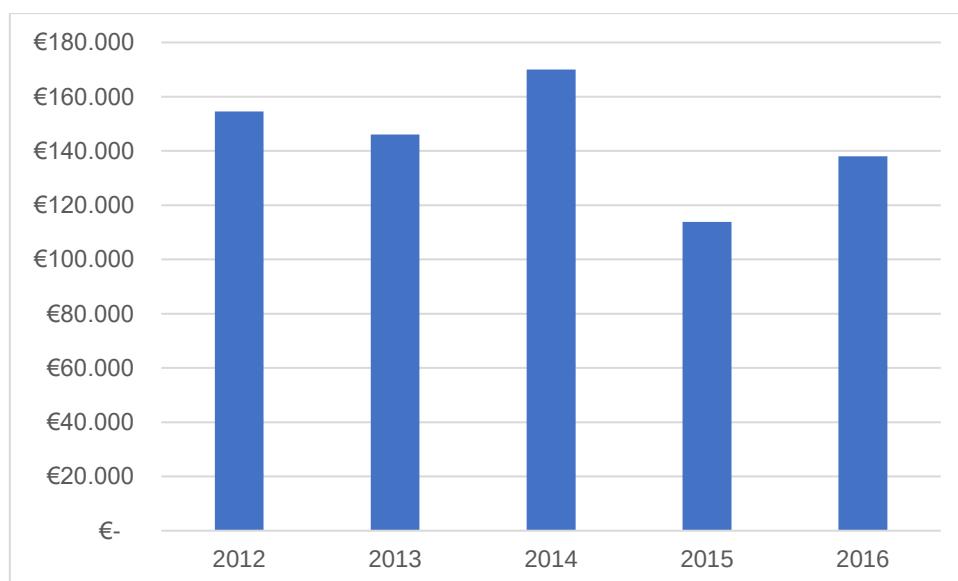
lahko bolje izkoristila; preveč koprodukcij še vedno nima jasne strategije glede distribucije v zadevnih državah in zunaj njih (Evropska Komisija, 2014). Zadnja študija Evropskega avdiovizualnega observatorija (Film production in Europe: Production volume, co-production and worldwide circulation) vključuje analizo koprodukcij z različnih vidikov, od najpogostejše vključenih držav, do razmerja koprodukcijskih vložkov in prihodkov iz naslova koprodukcijsko realiziranih filmov. Po navedbah te študije so koprodukcije obsega 24,2 % vsega obsega filmske produkcije v Evropi v obdobju 2010-2015, ustvarile so 1.576 prodanih vstopnic oz 50,3 % celotnega obsega evropskih filmov. Vendar v celoti gledano je potrebno te statistične podatke razumeti tudi z vidika strukture, saj bi, če bi izključiti delež Združenega kraljestva, ta dosegel le 34,9 % (European Audiovisual Observatory, 2010).

III. Poudarek na produkciji, manjša pozornost pa je namenjena distribuciji in promociji

Poudarek, ki ga filmske politike namenjajo podpori produkcije, ni enak prizadevanjem v zvezi s predvajanjem občinstvu. Trenutni sistem državne pomoči podpira predvsem filmsko produkcijo in ne daje dovolj poudarka distribuciji. V letu 2009 so evropski javni organi za financiranje filma v povprečju namenili 69 % svojega proračuna za ustvarjanje del, medtem ko je bilo le 8,4 % proračuna porabljenega za njihovo distribucijo in 3,6 % za promocijo. Skladi, ki delujejo na nadnacionalni ravni, običajno dajejo večji poudarek distribuciji (33,6 % v primerjavi s 35,7 % sredstev porabljenih za ustvarjanje) od nacionalnih (7,4 % za distribucijo in 70,4 % za ustvarjanje) in podnacionalnih skladov (3,5 % za distribucijo in 75,5 % za ustvarjanje). Vendar, kot je bilo že navedeno zgoraj, samo zelo majhen delež javnega financiranja prihaja iz nadnacionalnih skladov. V ZDA je velik del proračuna namenjen trženju filmov, kar za Evropo večinoma ne velja.

Poudarek na predvajanju v kinematografih in prek televizije, ki sta bistvena za povrnitev naložb, zasenči možnost distribucije prek vseh možnih platform. Trenutni sistem faz medijskega predvajanja je pod vse večjim pritiskom zaradi sprememb v obnašanju občinstva. Toga pravila na tem področju in težnja vodilnih akterjev na trgu, da ohranijo obstoječe stanje, lahko prepreči razvoj in uporabo novih, inovativnih strategij distribucije in poslovnih modelov. Poleg tega lahko to majhnim, nišnim produkcijam, ki imajo težave pri dostopu do filmskih platen in se v kinematografih prikazujejo le za kratek čas (če sploh se), onemogoča, da bi dosegle svoje občinstvo prek drugih distribucijskih platform, npr. prek platforme VoD (Evropska Komisija, 2014).

Graf 2 je pripravljen na podlagi podatkov iz Programov dela in finančnih načrtov Slovenskega filmskega centra, ki so dostopni na njihovih spletnih straneh (Slovenski filmski center, 2017).

Graf 2: Sofinanciranje promocije in distribucije Slovenskega filmskega centra med leti 2012 in 2016 (Slovenski filmski center, 2017)

2 CILJI

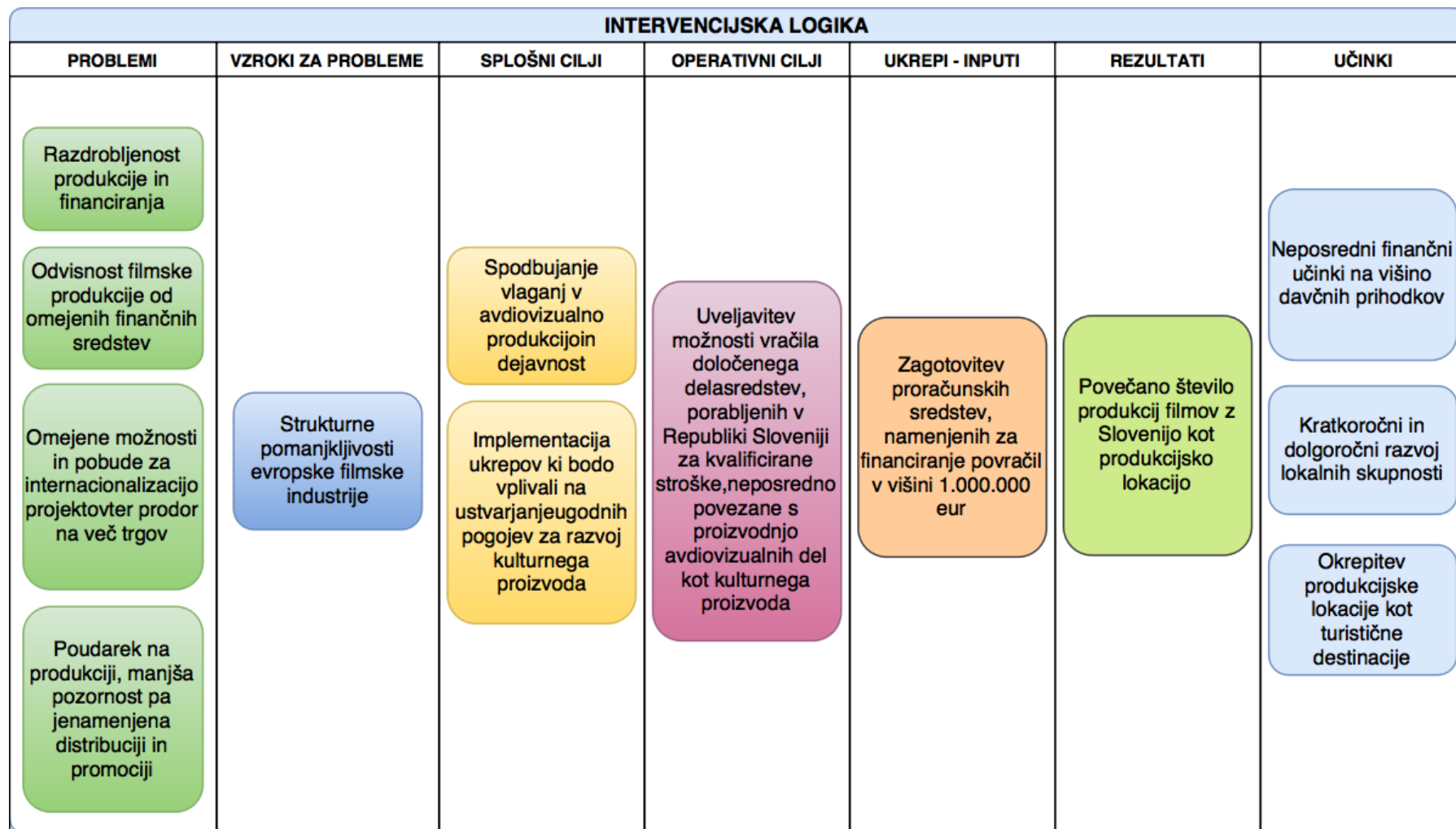
2.1 Splošni cilji

- Spodbujanje vlaganj v avdiovizualno produkcijo in dejavnost
- Implementacija ukrepov ki bodo vplivali na ustvarjanje ugodnih pogojev za razvoj kulturnega proizvoda, razvoja mednarodnega filmskega sodelovanja in mednarodnih koprodukcij, kot tudi razvoja avdiovizualne in filmske stroke ter dejavnosti in rasti zaposlovanja v Republiki Sloveniji kot produkcijski lokaciji.

2.2 Posebni in operativni cilji

- Uveljavitev možnosti vračila določenega dela sredstev, porabljenih v Republiki Sloveniji za kvalificirane stroške, neposredno povezane s proizvodnjo avdiovizualnih del kot kulturnega proizvoda

3 DIAGRAM ZA INTERVENCIJSKO LOGIKO

4 MOŽNOSTI ZA REŠITEV PROBLEMA

Septembra 2016 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o Slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije (ZSFCJA-A)³.

Zakon uvaja nova člena, ki opredeljujeta ukrep Republike Slovenije za spodbujanje vlaganj v avdiovizualno produkcijo kot način povračila določenega dela sredstev, porabljenih pri celotni ali delni produkciji na ozemlju Republike Slovenije.

Ukrep je namenjen zlasti tujim produkcijam, ki bodo v celoti ali delno izvajale produkcijo filmov na slovenskem ozemlju, in jim omogoča vračilo stroškov v višini 25 odstotkov skupnih kvalificiranih stroškov za produkcijo avdiovizualnih del (filmov in avdiovizualnih del, primernih za predvajanje v medijih). Ukrep je skladen s Sporočilom Komisije o državni pomoči za filmsko produkcijo in produkcijo drugih avdiovizualnih del (2013/C 332/01), ob upoštevanju dovoljene višine državne pomoči, natančno opredeljenih izjem glede višjih odstotkov državnih pomoči ter obveznosti teritorializacije porabe glede na dodeljena sredstva na ozemlju članice EU. Podlaga za spremembo zakona z uvedbo novega ukrepa je Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014-2017 (ReNPK14-17, Uradni list RS, št. 99/13), ki določa uveljavitev spodbud za vlaganje v avdiovizualno produkcijo. Pravice porabe so predvidene na posebni namenski proračunski postavki, in sicer na podlagi ocene izplačil v tekočem letu oziroma posledično izkazane porabe v predhodnem letu s strani upravičencev, tj. pravnih in fizičnih oseb, registriranih v drugih državah članicah EU za televizijsko in filmsko produkcijo ter izvršnih producentov, registriranih v RS za filmsko in televizijsko produkcijo in ki imajo sklenjene pogodbe o izvedbi filmov in avdiovizualnih del z glavnim producentom iz države članice EU, države partnerice EGP in iz tretjih držav. Prva proračunska sredstva za izvajanje ukrepa so načrtovana v proračunu za leto 2018 (Ministrstvo za kulturo, 2016).

Dopolnitev ZSFCJA predvideva urejanje z izvršilnimi predpisi, in sicer s podzakonskim aktom, ki ureja postopke in pogoje za dodelitev pravice za denarno povračilo ter pogoje za izplačilo.

4.1 ALTERNATIVA 0

Alternativa 0 predstavlja izhodiščno stanje, tj. stanje pred spremembo Zakona o Slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije.

4.2 ALTERNATIVA 1

Alternativa 1 predvideva se nanaša na stanje po implementaciji ukrepa Republike Slovenije za spodbujanje vlaganj v avdiovizualno produkcijo kot način povračila določenega dela sredstev, porabljenih pri celotni ali delni produkciji na ozemlju Republike Slovenije.

³ Uradni list RS, št. 63/16

5 ANALIZA UČINKOV IDENTIFICIRANIH MOŽNOSTI ZA PREŠITEV PROBLEMA

5.1 Metodološka pojasnila

Analiza je bila izvedena na podlagi metodoloških predpostavk, uporabljenih v analizi učinkov Norveškega filmskega Inštituta iz Olsberga – SPI (Olsberg•SPI, 2017). Cilj projekta je bil analizirati ekonomske učinke spodbud, ki so bile uvedene z namenom spodbujanja tuje filmske produkcije na Norveškem.

5.2 Ocena skupnih stroškov projektov

Pri oceni skupnih stroškov projektov smo izhajali iz specifikacije tekočih transferjev Slovenskega filmskega centra v letu 2017 za koprodukcije. Tabela 2 prikazuje seznam filmov s celotno vrednostjo projekta in zneskom sofinanciranja.

Tabela 2: Specifikacija tekočih transferjev SFC v letu 2017 v eur – koprodukcija (Slovenski filmski center, 2017)

Filmski program	Producent/ izvajalec	Celotna vrednost projekta (v EUR)	Znesek sofinanciranja SFC (v EUR)	Evidentirana vrednost storitev Filmskega studija Viba film (v EUR)
Kavki na cesti	Cvinger film	1.357.299,00	70.000,00	23.000,00
Svoboda ali smrt	Zavod Strup	1.080.983,00	55.000,00	25.604,00
Moški ne jokajo	Iridium Film	998.358,00	60.000,00	7.035,00
Kako se stvari odvijajo	Casablanca	989.566,00	60.000,00	69.595,00
Kaloghero-a senca	A Atalanta d.o.o.	980.000,00	60.000,00	90.300,00
Dianin seznam	December	700.900,00	50.000,00	63.100,00
Šivi	Nora Production Group	685.941,00	60.000,00	23.100,00
Sprašujem se kdaj me boš pogre	Zavod Petra Pan Film	652.000,00	60.000,00	15.000,00
V modrino	Zavod Blade produkcija	98.239,00	20.000,00	23.610,00
Nori dnevi	Zavod Petra Pan Film	191.967,00	25.000,00	18.306,00
Na cilju	Tramal films	121.640,00	20.000,00	11.320,00

Glede na to, da se celotne vrednosti projektov med seboj močno razlikujejo, smo za oceno povprečne vrednosti uporabili podatke o projektih, ki sodijo v kategorijo zahtevnih filmov.

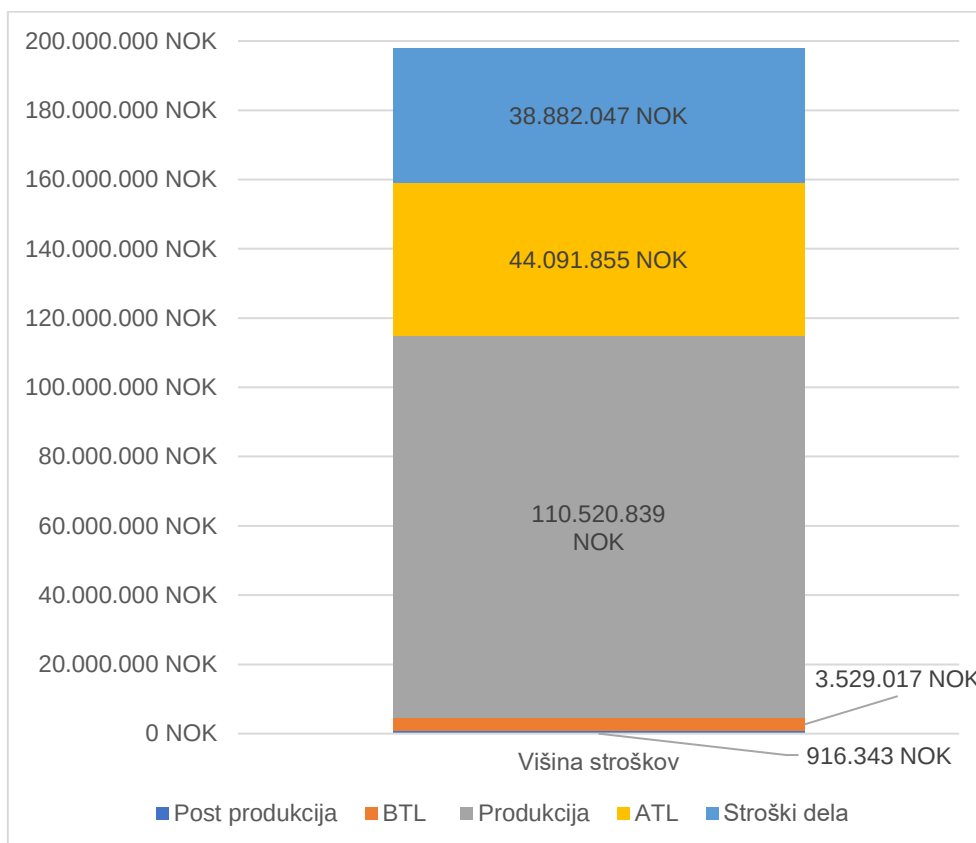
Tabela 3: Seznam projektov, vključenih v analizo (Slovenski filmski center, 2017)

Filmski program	Producent/ izvajalec	Celotna vrednost projekta (v EUR)	Znesek sofinanciranja SFC (v EUR)	Evidentirana vrednost storitev Filmskega studija Viba film (v EUR)
Kavki na cesti	Cvinger film	1.357.299,00	70.000,00	23.000,00
Svoboda ali smrt	Zavod Strup	1.080.983,00	55.000,00	25.604,00
Moški ne jokajo	Iridium Film	998.358,00	60.000,00	7.035,00
Kako se stvari odvijajo	Casablanca	989.566,00	60.000,00	69.595,00

Kaloghero-a senca	A Atalanta d.o.o.	980.000,00	60.000,00	90.300,00
SKUPAJ		5.406.206,00		

Na podlagi podatkov smo povprečno vrednost projekta ocenili na 1.081.241,20 EUR.

Na podlagi rezultatov analize SPI smo skupno vrednost projekta razdelili po posameznih vrstah stroškov.

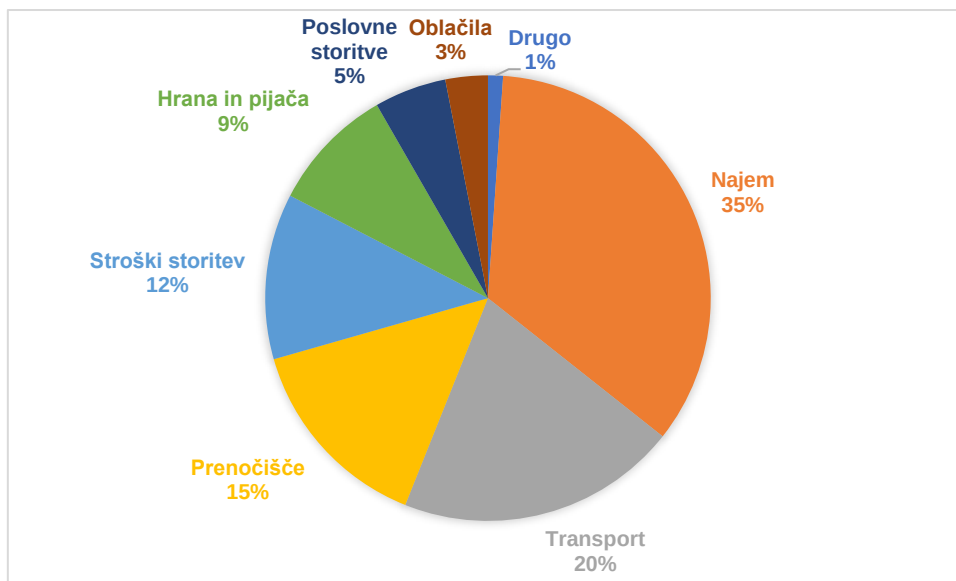

Graf 3: Skupni stroški projekta po kategorijah (Olsberg•SPI, 2017)

Tabela 4: Ocena porazdelitve stroškov projekta po kategorijah (Olsberg•SPI, 2017)

	Višina stroškov	Delež	Ocenjena vrednost za SLO
Post produkcija	916.343 NOK	0,46%	5.005,49 EUR
BTL	3.529.017 NOK	1,78%	19.277,14 EUR
Produkcija	110.520.839 NOK	55,84%	603.716,40 EUR
ATL	44.091.855 NOK	22,28%	240.850,29 EUR
Stroški dela	38.882.047 NOK	19,64%	212.391,88 EUR
SKUPAJ	197.940.101,00 NOK	100,00%	1.081.241,20 EUR

Norveška analiza proračunov filmskih produkcij je pokazala, da je določen delež aktivnosti izvaja v državi izvora produkcije in da se okvirno 43,45% celotnega proračuna porabi v državi, kjer poteka snemanje.

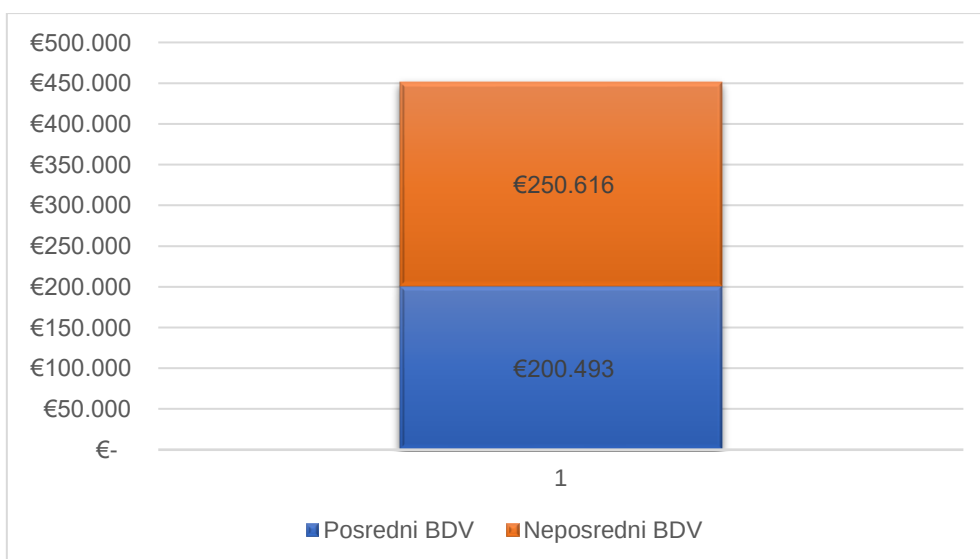
Graf 4: Porazdelitev stroškov, porabljenih v državi, kjer poteka snemanje

Na podlagi ocene, da se okvirno 43,45% celotnega proračuna porabi v državi, kjer poteka snemanje predvidevamo, da bi filmski producent projekta v vrednosti 1.081.241,20 EUR v Sloveniji porabil 469.799,30 EUR.

5.3 Bruto dodana vrednost (BDV)

Norveška analiza kaže, da večino sredstev potrošijo ljudje, ki niso rezidenti države, v kateri poteka produkcija. V državi produkcije ostane BTL, stroški produkcija in stroški delovne sile. Neposredni BDV so ocenili na višino 30% celotne vrednosti, kar od 1.081.241,20 EUR znaša 250.615,63 EUR.

Za izračun posredne BDV je bila uporabljen količnik 1.8 na podlagi česar smo dobili oceno posredne BDV za primer Slovenije, ki znaša 200.492,50 EUR.

Graf 5: Ocena posredne in neposredne bruto dodane vrednosti (BDV)

Skupaj učinki znašajo učinki na bruto dodano vrednost (BDV) 451.108,13 EUR.

Na podlagi ocene OECD, znaša davčna stopnja v Sloveniji 32,7% ekonomske aktivnosti (OECD, 2017), je bila izvedena ocena davčnih učinkov.

Tabela 5: Ocena davčnih učinkov glede na BDV

	Ocenjeni BDV		Ocena davčnih učinkov
Posredni BDV	200.492,50 EUR	Posredni davčni učinki	65.561,05 EUR
Neposredni BDV	250.615,63 EUR	Neposredni davčni učinki	81.951,31 EUR
SKUPAJ	451.108,13 EUR	SKUPAJ	147.512,36 EUR

V primeru, da znaša celotna vrednost projekta 1.081.241,20 EUR, znaša ocena stroškov porabljenih na ozemlju, kjer poteka snemanje 469.799,30 EUR. Če producent pridobi povračilo 25% dela sredstev, porabljenih pri produkciji na ozemlju Republike Slovenije znaša to 117.449,83 EUR.

Na podlagi mednarodnih podatkov lahko predvidevamo, da bi za 1 eur povračila sredstev, Republika Slovenija lahko dobila za 1,25 eur v obliki plačil davkov (koeficient = 1,25). V primeru proračuna, namenjenega za financiranje povračil v višini 1.000.000 eur, lahko predvidevamo 1.250.000 eur davčnih prihodkov.

5.4 Ocena učinkov na družbo, gospodarstvo in okolje

Filmska industrija lahko prinese koristi lokalnim skupnostim in regijam v državah, kjer so bili filmi ustvarjeni. Filmska produkcija ustvarja t.i. "kaskadni" učinek na gospodarstvo države gostiteljic.

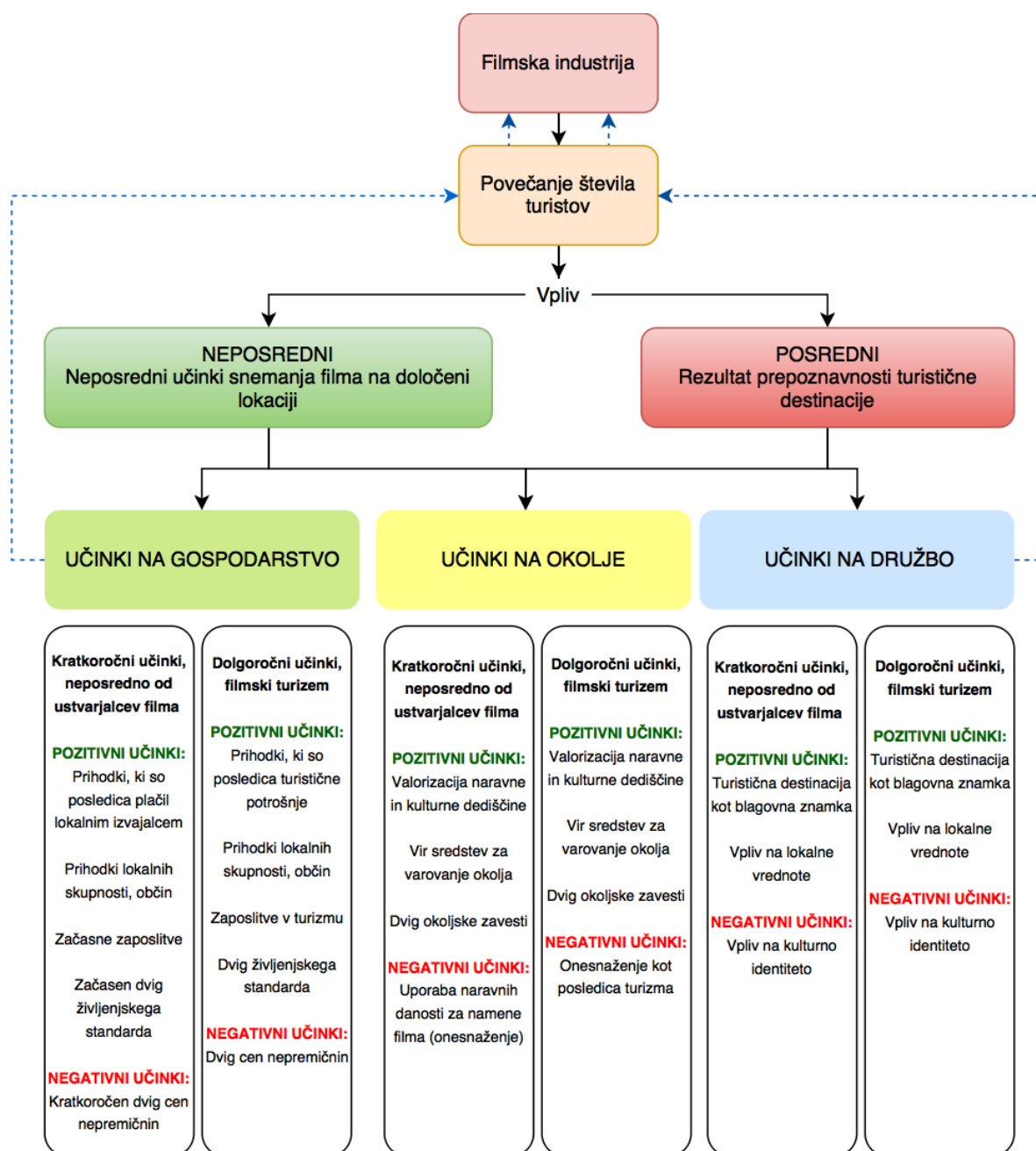
Neposredni finančni učinki se nanašajo na različne vrste (poslovne in neposlovne) porabe filmskih ustvarjalcev v skupnosti, kjer se ustvarja filmska produkcija, kot so plačila koncesij in dovoljenj za storitve institucijam javnega sektorja (predvsem lokalni), plačila za najem opreme, izdatki za hrano in nastanitev, spominke ipd., večinoma plačani lokalnim podjetnikom. Vse te vrste porabe predstavljajo neposredne prihodke za državo gostiteljico.

Poleg tega zagotavljajo začasne zaposlitve in plačila proizvodnim podjetjem, lokalnim izvajalcem in obrtnikom, kar se prav tako šteje kot neposredni finančni prispevek filmskih ustvarjalcev.

Vendar pa če je na določeni lokaciji posnet film s priljubljenimi igralci pride do nefinančnih učinkov, povezanih z podobo kraja in filmskimi turisti. Macionis (2004) kategorizira filmske turiste v tri kategorije; naključni filmski turisti - ki se po naključju znajdejo na lokaciji, kjer je potekalo snemanje filma; splošni filmski turisti - ki niso prišli na lokacijo zaradi snemanja filma, vendar pa jih zanimajo podrobnosti o snemanju in specifičnega filmskega turista - ki običajno iščejo kraje, ki jih vidijo v filmih.

Kot ugotavlja Croy (2010), razvoj filmske industrije lahko znatno koristi razvoju turistične destinacije kot blagovne znamke, vendar le, če je pravilno vključena v celostno strategijo razvoja turizma.

Na tej točki pridemo do druge faze tega procesa, ko so posledice večjega števila obiskovalcev (filmskih turistov), ki prihajajo na destinacijo, kjer je bil posnet film, različni ekonomski, socialno-kulturni in ekološki učinki, ki so tako pozitivne kot negativne narave (Beeton, 2010).

Slika 1: Konceptualni model učinkov filmske industrije (Mandić, et al., 2017)

Vplive na gospodarstvo lahko razdelimo na 3 ravni - neposredne, posredne in povzročene. V prvi vrsti gre za porabo denarja turistov v hotelih, restavracijah, iz kjer se učinki prelijejo na ostale sektorje gospodarstva. Obrati, ki neposredno prejmejo turistične odhodke, morajo kupovati blago in storitve iz drugih sektorjev v lokalnem gospodarstvu. Nenazadnje dohodki se razdelijo med lokalno prebivalstvo v obliki plač, plač, razdeljenega dobička, najemnine in obresti, ki se v lokalnem gospodarstvu ponovno porabijo za nakup blag in storitev.

Ministrstvo za gospodarski razvoj Nove Zelandije vodi četrtletno mednarodno anketo o obiskovalcih (IVS), ki meri vzorce potovanj in odhodke mednarodnih turistov na Novo Zelandijo. Po uspehu filmske trilogije Gospodar prstanov (*Lord of the Rings*) so bila v raziskavi od aprila 2003 do marca 2005 vključena tudi posebna vprašanja, s pomočjo katerih so ugotavljali, ali so anketiranci obiskali Novo Zelandijo zaradi gledanja filmov. Leta 2004 je od

2.150.106 anketirancev 94% (1.888.306) izjavilo, da vedo, da so bili filmi posneti na Novi Zelandiji. IVS je ocenil, da je v letu 2004 okoli 11.200 obiskovalcev prišlo na Novo Zelandijo prav zaradi filmske trilogije kar predstavlja 0,52% vseh obiskovalcev. Ker je bila povprečna poraba na obiskovalca ocenjena na 2.929 \$, to pomeni, da so skupni izdatki filmskih turistov znašali 32,8 milijona dolarjev. V letu 2011 je bilo 1.656 turistov (0,3%), ki so poročali, da je film prvi razlog njihovega prihoda na Novo Zelandijo, nadaljnjih 5,7% (27.456) pa je kot drugi razlog navedel filme. Ocenjena potrošnja je bila 2,415 \$ na turista, kar pomeni, da so tisti, ki so film označili kot glavno motivacijo, v juniju 2011 porabili 4 milijone dolarjev (Ministrstvo za gospodarski razvoj, 2012).

Enako velja tudi za številne druge destinacije. Kot sta navedla Hudson in Ritchie (2012), je *Wallace Mannor* posnet na Škotskem povzročil 300-odstotno povečanje števila obiskovalcev; tudi vsi kraji, kjer je bil posnet *Harry Potter* beležijo vsaj 50-odstotno povečanje števila obiskovalcev; Cannakale v Turčiji pa beleži 73% povečanje števila obiskovalcev kot posledica snemanja filma *Troja* (*Troy*).

Citirana dela

Baltic Films: Estonia, Latvia, Lithuania, 2013. *Facts & Figures*. [Elektronski]

Dostopno na: <http://nkc.gov.lv/wp-content/uploads/2014/09/FF-2013.pdf>

Beeton, S., 2010. The Advance of Film Tourism. *Tourism and Hospitality Planning & Development*, Izvod 7, pp. 1-6.

Croy, W. G., 2010. *Planning for Film Tourism: Active Destination Image Management*. [Elektronski]

Dostopno na: <https://doi.org/10.1080/14790530903522598>

European Audiovisual Observatory, 2010. *Film production in Europe – Production volume, co-production and worldwide circulation*, Strasbourg: European Audiovisual Observatory.

European Audiovisual Observatory, 2017. *ANNUAIRE 2017/2018 TENDANCES CLÉS - Cinéma, télévision, vidéo et services audiovisuels à la demande - Le paysage paneuropéen*. [Elektronski]

Dostopno na: <http://yearbook.obs.coe.int/s/document/5339/annuaire-2017-2018-tendances-cles-cinema-television-video-et-services-audiovisuels-a-la-demande-le-paysage-paneuropeen>

[Poskus dostopa 13 4 2018].

European Audiovisual Observatory, 2017. *Trends in the*, Strasbourg: European Audiovisual Observatory.

EUROPEAN COMMISSION, 2013. *COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT*. [Elektronski]

Dostopno na: http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/docs/ia_2013/swd_2013_0454_en.pdf

Evropska Komisija, 2013. *Sporočilo Komisije o državni pomoči za filmsko produkcijo in produkcijo drugih avdiovizualnih del, 2013/C 332/01*. [Elektronski]

Dostopno na: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52013XC1115\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:52013XC1115(01))

[Poskus dostopa 13 4 2018].

Evropska Komisija, 2014. [Elektronski]

Dostopno na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/HIS/?uri=CELEX:52014DC0272>

Evropska Komisija, 2015. *Creative Europe: Supporting Europe's Cultural and Creative Sectors*. [Elektronski]

[Elektronski]

Dostopno na: http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/opportunities/index_en.htm

Evropski avdiovizualni observatorij, 2007. *The circulation of European co-productions and entirely national films in Europe 2001 to 2007*. [Elektronski]

Dostopno na: http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/film/paperEAO_en.pdf

Hudson, S. & Brent Ritchie, J., 2012. Promoting Destinations via Film Tourism: An Empirical Identification of Supporting Marketing Initiatives. *Journal of Travel Research*, Izvod 44, pp. 387-396.

Macionis, N., 2004. Understanding the Film-Induced Tourist. V: W. Frost, W. C. Croy & S. Beeton, ured. *Proceedings of the International Tourism and Media Conference*. Melbourne: Tourism Research Unit, Monash University, p. 86–97.

Mandić, A., Petrić, L. & Pivčević, S., 2017. FILM AS A CREATIVE INDUSTRY CONSTITUENT AND ITS IMPACTS ON TOURISM DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM CROATIA. *ToSEE – Tourism in Southern and Eastern Europe*, Izvod 4, pp. 335-348.

Ministrstvo za gospodarski razvoj, 2012. *Growth and Dynamics of New Zealand Screen Industry*. [Elektronski]

Dostopno na: <http://www.mbie.govt.nz/publications-research/publications/evaluationofgovernment-programmes/Economic%20study%20of%20the%20NZ%20film%20industry.pdf>

Ministrstvo za kulturo, 2016. *Novo gradivo št. 2 - Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Slovenskem filmskem centru, javni agenciji Republike Slovenije - skrajšani postopek.*

[Elektronski]

Dostopno na: <http://vrs->

3.vlada.si/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/FBAFF0A4387F7E05C1257FD90021EBD6?OpenDocument

Mitkus, T. & Nedzinskaitė-Mitkė, V., 2015. THE IMPACT OF GLOBALIZATION TO CREATIVE INDUSTRIES: THE ANALYSIS OF FILM INDUSTRIES OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE.

OECD, 2017. *OECD Tax Database*. [Elektronski]

Dostopno na: <http://www.oecd.org/tax/tax-policy/tax-database.htm>

Olsberg•SPI, 2017. *Impact of the Norwegian Film*. [Elektronski]

Dostopno na: <http://www.o-spi.co.uk/wp-content/uploads/2017/05/NFI-Incentive-Study.pdf>

Slovenski filmski center, 2017. *Filmska produkcija celovečernih filmov v Sloveniji od leta 1995.*

[Elektronski]

Dostopno na: [https://www.film-](https://www.film-center.si/media/cms/attachments/2017/09/28/Filmska_produkcija_celove%C4%8Dernih_filmov_t08Zt9C.pdf)

[center.si/media/cms/attachments/2017/09/28/Filmska_produkcija_celove%C4%8Dernih_filmov_t08Zt9C.pdf](https://www.film-center.si/media/cms/attachments/2017/09/28/Filmska_produkcija_celove%C4%8Dernih_filmov_t08Zt9C.pdf)

Slovenski filmski center, 2017. *Programi in poročila*. [Elektronski]

Dostopno na: <https://www.film-center.si/sl/o-centru/programi-porocila/>

Slovenski filmski center, 2017. *SPECIFIKACIJA TEKOČIH TRANSFERJEV V LETU 2017.*

[Elektronski]

Dostopno na: https://www.film-center.si/media/cms/.../2017/04/13/FN2017_SFC-specifikacija.pdf

Služba Evropskega parlamenta za raziskave, 2014. *An overview of Europe's film industry.*

[Elektronski]

Dostopno na:

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/545705/EPRS_BRI\(2014\)545705_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/545705/EPRS_BRI(2014)545705_REV1_EN.pdf)